

**Rusmiddelpolitisk handlingsplan
2013 - 2015**

(Foto: Bjørn Andresen, Statens Vegvesen)

Innhold

Forord.....	2
1. Innleiing.....	3
1.1 Lovgiving.....	3
1.2 Arbeid med planen.....	3
1.3 Mandat.....	4
2. Organisering av rusarbeid i kommunen.....	4
3. Vurdering av rusmiddelsituasjonen.....	5
3.1 Rusmiddelsituasjonen i Noreg.....	5
3.2 Rusmiddelsituasjonen i Aurland.....	6
4. Mål og strategi.....	7
4.1 Nasjonale mål og strategi.....	7
4.2 Kommunen sine mål og strategi.....	7
4.3 Førebyggande tiltak.....	7
4.4 Behandlande og oppfyllande tiltak.....	8
4.5 Regulerande tiltak.....	9
5. Tiltak.....	9
5.1 Eksisterande tiltak:.....	9
5.2 Nye tiltak:.....	12
6. Oppfølging og rehabilitering av rusmiddelbrukarar.....	13
7. Sal – og skjenkeløyve for alkoholhaldig drikk.....	14
8. Gjennomføring og oppfølging av planen.....	15
Vedlegg 1.....	17
Vedlegg 2.....	19

FORORD

Rusmidlar:

Tradisjonelt er rusmidlar definert slik: Stoff som ved inntak straks gir ei kjensle av velvære, samtidig som konsentrasjon, hukommelse og andre hjernefunksjonar vert svekka. Ein blir meir impulsiv og evna til å gjera ein kritisk vurdering avtek. Rus er eit teikn på ein mental og fysisk tilstand som oppstår etter inntak av eitt eller fleire rusmidlar. Gjentatt rusmiddelbruk kan føra til at ein blir avhengig.

Grunnleggjande fakta om alkohol og anna rusmiddel:

Alkohol er ei legal vare som kan omsetjast lovleg, men som likevel har sine skadeverknader.

Samfunnet sine utfordringar er å finna måtar å omsetja og påverke bruksmønsteret av alkohol slik at ein så langt mogeleg reduserer skadeverknadane. Det handlar om bruk kontra problembruk.

Narkotika er ei illegal vare.

Tiltak mot bruk og tiltak for rehabilitering får følgeleg ein annan karakter enn ved alkohol. Rapportar og statistikk tilseier at omfanget av narkotikabruk har flata ut, medan alkoholmisbruk har auka. Dei negative konsekvensane av alkoholmisbruken er av den grunn større i omfang. Førebyggjande tiltaka i forhold til misbruk av alkohol, og bruk av narkotika, er prinsipielt mykje likt.

Førebygging og tidleg intervensjon skal bidra til å hindra at rusmiddelproblem oppstår og utviklar seg. Dette oppnår ein blant anna:

- gjennom kommunen sin forvaltning av alkohollova
- å sikra barn og unge gode oppvekstvilkår
- å sikra at tenester har handlingskompetanse til å oppdaga og følgje opp barn, unge, vaksne og eldre med byrjande rusmiddelproblem.

Aktørane i dette arbeidet er blant anna kommunen sine politikarar og administrasjon, skule, helsestasjon med jordmor og helsesøster, utekontakt, politi, næringsliv og fastlege. Frivillige organisasjonar har og ein sentral rolle, og bør inngå i eit samarbeid med kommunen der det er naturleg og formålstenleg.

1. INNLEIING

1.1 LOVGIVING

Lovgivinga set rårer for rusmiddelpolitikken, og kommunen er pålagt å løyse ei rekkje oppgåver etter ulike lover:

- Lov om omsetning av alkoholholdig drikk m.v (alkoholloven)
- Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester
- Lov om barnevernstjenester
- Lov om vern mot smittsame sjukdommer
- Lov om psykisk helsevern
- Lov om folkehelsearbeid
- Lov om pasient- og brukerrettigheter
- Lov om kommunale krisesentertilbod (krisesenterlova)
- Forskriftene for sal og skjenking av alkohol
- Forskrift om vaktvirksomhet (vaktvirksomhetsforskriften)

1.2 ARBEID MED PLANEN

Ruspolitisk handlingsplan for Aurland kommune skal reviderast. Rådmannen har i tråd med vedtak 136/12 i kommunestyret sett ned ei tverrfagleg prosjektgruppe som er samansett slik: Rusmiddelkonsulent May Britt Martinsen, prosjektleder, psykiatrisk sjukepleiar Unni Mette Flæthe, rådgjevar

Eli Johanne Ohnstad, folkehelsekoordinator Hallgeir Høydal og ungdomsarbeidar Anita Lærum.

Prosjektansvarleg: Ass. rådmann Norunn Haugen. Styringsgruppa i prosjektet er utval for omsorg, oppvekst og kultur.

Rusførebyggjande handlingsplan er forankra i strategisk handlingsdel 2012-2015 – del av prosjektet styrking av kommunalt rusarbeid, kommunal Planstrategi av 15.11.2012 og kommuneplan for Aurland, samfunnsdel, av 2007. Kap 4.5 om folkehelse og 4.7 om kommunale tenester.

1.3 MANDAT

Aurland kommune set i gang revisjon av rusmiddelpolitisk handlingsplan for perioden 2013 – 2016. Planen skal syne korleis Aurland kommune sin skjenkepolitikk balanserer næringsinteresser og sosiale – og helsepolitiske omsyn. Revidert plan skal ha eit auka fokus på førebygging. Rettleiar frå sosial- og helsedirektoratet skal liggja til grunn for arbeidet.

Endeleg plan skal leggest fram for kommunestyret til godkjenning innan 1. mai 2013.

2. ORGANISERING AV RUSARBEID I KOMMUNEN

Aurland kommune har tilsett rusmiddelkonsulent i prosjektstilling for ein periode på 2 år, og som er organisert under NAV.

Ruskonsulenten sitt arbeidsområde:

- Førebyggjande arbeid
- Oppfølging av kronisk sjuke brukarar
- Låg terskeltilbod til nye brukar
- Ettervern
- Rettleiing til andre instansar i kommunen
- Kontakt med pårørande til rusmisbrukarane
- Utvikling og drift av aktivitetstilbod til brukarar

Ruskonsulenten har samarbeid både innanfor eigen organisasjon, samt eksterne partnarar. Han/ho har oppretta kontakt og samarbeid med: Barne - og ungdomsskulen, Sogn Jord – og Hagebruksskule, ungdomsarbeidar og folkehelsekoordinator.

1.linjetenesta: Psykiatrisk sjukepleiar, legane, NAV, helsestasjon, barnevernet, tannhelsetenesta og politiet.

2.linjetenesta: Indre Sogn psykiatrisenter og behandlingstilbud

3. VURDERING AV RUSMIDDELSITUASJONEN

3.1 RUSMIDDELSITUASJONEN I NOREG

Forskning viser at bruk av alkohol og narkotika bør sjåast i samanheng. Undersøkingar viser dessutan at blandingsmisbruk av fleire rusmidlar samstundes er mest utbreidd, mellom anna fordi tidleg alkoholdebut aukar risikoen for bruk av narkotika.

Alkohol.

Alkoholomsetninga per innbyggjar i Noreg har i mange år vore mellom dei lågaste i Europa, men nordmenn har eit aukande forbruk dei seinare åra. Sal av vin og øl aukar mest. Størsteparten av alkoholforbruket kjem frå lovleg innanlands omsetnad, dvs. alkohol som er seld gjennom vinmonopolutsal, daglegvarer og skjenkestader med løyve for sal av alkoholhaldig drikk. Det uregistrerte forbruket vert stipulert til 25-30 % av totalforbruket. Uregistrert alkoholforbruk omfattar både lovleg og ulovleg alkohol, det kan vere taxfree, grensehandel, smuglevarer og heimebrygging, (statistikk frå Statens institutt for rusmiddelforskning SIRUS av 2011).

Når det gjeld drikkemønsteret i Noreg er det mykje som tyder på at den kontinentale drikkekulturen med vin til maten i vekene, kjem i tillegg til vår nordiske drikkemønster i helgane. Innføring av pappvin har og bidrege til høgare forbruk. Det er færre som aldri drikk alkohol. Det medfører at den som vel å ikkje drikka, lettare skil seg ut.

Narkotika

Narkotikamisbruket i befolkninga i det heile og i ungdomsgruppene er ikkje aukande. Talet på aktive, injiserande rusmiddelavhengige er rekna for å vera stabilt.

"Ser vi på bruk av narkotika slik det framkommer i ulike surveyundersøkelser, er det stort sett en lavere andel som har brukt ulike narkotiske stoffer i Norge i forhold til de fleste andre europeiske land. Data fra befolkningsundersøkelser viser at Norge ligger relativt lavt når det gjelder bruk av cannabis, kokain, heroin og ecstasy, både målt etter bruk noen gang (livstidsprevalens) og bruk i løpet av siste år. Når det gjelder amfetaminer er det imidlertid en noe større andel som har erfaring med disse stoffene i Norge enn i mange andre land".

(utdrag frå SIRUS undersøking)

Dopingsmidlar

Doping høyrer ikkje berre til idrettsarenaen. Stadig fleire unge tyr til dopingmidlar som ein snarveg for å endre utsjåande og / eller sjølvbilde. Mange kjem på denne måten i kontakt med anna rus og kriminalitet. Dette er i ferd med å utvikle seg til eit stort samfunnsproblem.

"Vi mener en nøkkel i antidopingarbeidet er å nå ut med kunnskap til personer som møter ungdom i risikozonen. Gjennom lokal forankring og samarbeid med kommuner tror vi at vi kan oppnå resultat"

(Antidoping Norge, Anders Solheim)

3.2 RUSMIDDELSITUASJONEN I AURLAND

Levevanar

Folkehelseprofilen er eit bidrag til kommunen sitt arbeid med å skaffe seg oversikt over helsetilstanden i befolkninga og kva for faktorar som kan påverkast. Personar med psykiske symptom og lidingar er lågare enn landsnivået, vurdert etter data frå folkehelse rapport.

I Aurland har det vore undersøking når det gjeld 8-10 klasse (utført 1999). Denne konkluderer med at det ikkje er store avvik når det gjeld ungdom i Aurland, sett i forhold til resten av landet.

På oppdrag frå Aurland kommune gjennomførte NOVA (Norsk institutt for forskning og oppvekst, velferd og aldring) og Kompetansesenter rus- region Vest Bergen (KoRus Vest Bergen) ein anonym spørjeundersøking på ungdomskulen ved Aurland barne – og ungdomskule 8. – 10. klasse i slutten av februar 2013.

Formålet med undersøkinga var å kunne få eit så eksakt grunnlag som mogeleg når gjeld ungdomen sine rusvanar. Grunnlagsmaterialet kan nyttast i utforming av ungdoms - og ruspolitikken. I det daglege vil dette vere eit godt verktøy i det førebyggjande arbeidet, retta mot ungdomen i kommunen.

På grunn av lågt tal elevar per klasse vart det gjort ei vurdering som tilsa å gjennomføra undersøkinga utan å ta med klassevariabelen.

Resultat:

Nøkkeltala frå undersøkinga viser eit positivt bilete av russituasjonen blant ungdommane i Aurland kommune, dette samanlikna med landet elles. Det kan tyde på at det vert gjort mykje godt førebyggjande arbeid i form av haldningsskapande arbeid, og fokus på eit godt lokal miljø.

Undersøkinga viser vidare at det er områder ein bør ha større merksamdom mot. Mellom anna auka fokus på, ukritisk bruk av nett og dataspel og haldningar knytt til bruk av motoriserte køyretøy i kombinasjon med alkohol.

Undersøkinga viser tydeleg at foreldra er viktigast som forbilde og rollemodell for ungdommane samanlikna med vener og særleg foreldra sine haldingar til rus og rusmidlar.

4. MÅL OG STRATEGI

4.1 NASJONALE MÅL OG STRATEGI

Regjeringa har utarbeidd St.meld. 30 som heiter «SE meg!» En helhetlig rusmiddelpolitikk.

Regjeringa vil innanfor ein heilskapleg rusmiddelpolitikk leggja særleg vekt på fem område:

- Førebygging og tidleg innsats
- Samhandling – tenester som jobbar saman
- Auka kompetanse og betre kvalitet
- Hjelp til tungt avhengige – redusere overdosedødsfall
- Innsats for dei pårørande og mot passiv drikking

”Årsakene til at noen havner i rusavhengighet er sammensette. De er ofte sammenfallende med det som kan bidra til en vei ut av avhengighet og rusproblemer. Trygge oppvekstvilkår, barnehage og skole, bolig og arbeid er viktig for helse. (ST m. nr. 30)”

Det er gjennomført viktige reformer og tiltak med verknad for rusmiddelpolitikken. Utviklinga av alkohollova, opptrappingsplan for psykisk helse, rusreforma, handlingsplan mot fattigdom, NAV- reforma og samhandlingsreforma er nokre eksempel. For å lykkast med å redusere rusproblema i samfunnet, må fleire sektorar bidra. Regjeringa vil tydeleggjera *vårt felles* ansvar for ein heilskapleg og balansert rusmiddelpolitikk.

4.2 KOMMUNEN SINE MÅL OG STRATEGI

Mål

Overordna målsetting

Ruspolitisk handlingsplan skal være eit verktøy for den politiske organ, kommuneadministrasjonen, tenesteeiningane for å kunne føre ein ruspolitikk i samsvar med dei nasjonale mål.

Det overordna målet til Aurland kommune innan rusrelaterte tenester er å leggja til rette for eit individuelt tilpassa tenestetilbod som inkluderer alle. Innanfor rusfeltet betyr det at arbeidet må vera heilskapeleg med førebygging, behandling og rehabilitering som mål.

Ut i frå Aurland kommune sin overordna målsetting kan ein vidare dele det inn i ulike innsatsområde:

4.3 FØREBYGGANDE TILTAK

Førebyggjande tiltak er spesielt retta mot barn og unge.

Visjon:

Befolkninga i Aurland skal ta avstand frå:

- Å gi alkohol til mindreårige
- Å blande alkohol og idrett
- Alkohol under graviditet
- Alkohol/ illegale rusmiddel og motorisert køyring
- Alle former for narkotiske stoff

Foreldre og andre vaksenpersonar i Aurland skal:

- La vere å sende alkohol med barna på fest
- La vere å gi eller kjøpe alkohol til barn under 18 år
- Vere medviten sin rolle som forbilde og rollemodell, og at haldningar til rus vert skapt i heimen

Fagpersonar og tilsette i kommunen skal:

- Auke fokus på brukarmedverknad og betre ivaretaking av barn og pårørande
- Legge til rette for god intern og ekstern samhandling.

Mål:

- Foreldre skal være trygge og tydelege i foreldrerolla
- Legge til rette arenaer for fysisk aktivitet og samvær for alle
- Barn og unge skal ha tryggleik, tilhøyr og trivsel. Dei skal ta dei rette vala, og stå for dei vala ein tek
- Risikoutsette barn og unge skal identifiserast i ein tidleg fase, slik at riktige og koordinerte tiltak vert i verksett til rett tid.

Strategi:

- Drive godt helsefremjande og førebyggjande arbeid frå barnehage til og med vidaregåande skule.
- Styrke og tydeleggjera samhandling mellom ulike faggrupper
- Opprette ei tverrfagleg gruppe
- Fokus på fysisk aktivitet

4.4 BEHANDLANDE OG OPPFØLGJANDE TILTAK

Visjon:

- Ha ein god kompetanse og kapasitet til å hjelpe rusmiddelmissbrukarar
- Ha ein oversikt over kva tilbod, tiltak som er i kommunen, nabokommunar og elles i landet

Mål:

- Rusmiddelmissbrukarar skal få individuelt tilpassa og koordinerte tenester for å oppnå best mogleg livskvalitet, og bistand for å komme ut av rusmiddelmissbruk

Strategi:

- Etablere lågterskeltilbod
- Få prosjektstilling i høve helse- og treningsterapeut på kommunalt plan/ lågterskeltilbod som i høve til aktivitetar
- Fokus på å utvikla betre samhandling mellom kommunale einingar og fagfunksjonar og med andre samarbeidspartnarar frå offentlege og private verksemder, samt frivillige lag og organisasjonar.

- Fokus på individuell plan (IP) og kompetanseutvikling

4.5 REGULERANDE TILTAK

Visjon:

Aurland kommune skal:

- Ha ein opningstid for skjenking av alkohol som er lik for alle næringsdrivande i kommunen
- Føra ein streng kontroll med skjenke – og salsløyva

Mål:

Aurland kommune skal ha ein restriktiv haldning ved tildeling av sals- og skjenkeløyve, og utføra kontroll i samsvar med regelverket.

Strategi:

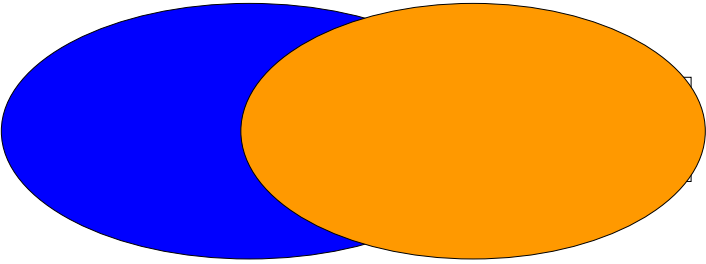
- Å stimulera lag og organisasjonar, einskildpersonar og institusjonar til å driva edruskapsfremjande arbeid
- Å føra ein kritisk sals- og skjenkeløyvepolitikk og å føra streng kontroll med dei løyva som vert gjeve
- Ha tydelege sanksjonar for brot på retningslinene.

5. TILTAK

5.1 EKSISTERANDE TILTAK:

	Omtale:
Ungdomsklubben:	Ungdomsklubben er ein tilrettelagt arena for sosial og kulturell samhandling for ungdomen. Aurland kommune har i dag eit tilbod ungdomar opp til 18 år. Hovudmomenta: <ul style="list-style-type: none"> - Arena der ungdomen møter vaksne personar som er trygge på seg sjølv, og som er gode rollemodellar - Dei vaksne er tilretteleggjarar og pådrivarar for aktivitet og utvikling - Møteplass, der ungdom deltek på eigne premiss og møter andre på eigen alder i sosialt fellesskap - Klubben er ein treningsarena for sosial læring, der ansvar og deltaking kan gi trivsel og auka sjølvtilit.
Nattvandring:	Starta opp i Aurland, våren 2001. Sesong frå mai til september. Eige styre der ungdomsarbeidar er sekretær. Mål: Gjera ein innsats for å minska rusbruk, hæververk og vald blant ungdomen.
MOT –kommune	MOT ved ABU vart iverksett 2008, og fungerer godt. I 2013 føl alle klassane oppsett program frå MOT. Visjon: Handlar om å skape varme og trygge oppvekstmiljø. Bevisstgjera ungdom til å ta eigne val som gjer at dei meistrar livet, styrke ungdomens mot til å ta vare på seg sjølv og andre og drive haldningsskapande arbeid med fokus på verdiar, val og tru på eigne krefter. Grunnverdiane handlar om mot til å leva, mot til å bry seg

	og mot til å seia nei.
Kyrkja	Aktiv holdningsskapande arbeid ut mot barn og unge
Helsesøster	<p><u>Helsestasjon:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Rus er fast tema ved 1. svangerskaps-konsultasjon hjå jordmor, og temaet vert omsnakka på helsestasjon når borna vert kalla inn til konsultasjon frå 0 til 5 års-alderen. • Helsestasjon melder til barnevernet dersom dei avdekkjer rusmiddelproblem i samband med konsultasjon hjå jordmor, lege eller helsesøster(Helsepersonellova § 33) <p><u>Skulehelsetenesta:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> • Er inne i 2. klasse, der ein har samtale med foreldre om røyk og rus på indikasjon (oppfølging frå førskulekontakt,) • 7- 10.klasse, samtale med ungdomane om røyk og rus og korleis det påverkar kroppen over kort og lengre tid. Helsesyster gir heile vegen tilbod om individuell oppfølging • FRI er eit treårig skuleprogram for ungdomsskulen. Programmet handlar først og fremst om tobakk, men metodane du lærer kan brukast på fleire livsstilsområder.
Folkehelse-koordinator	<p>Lova skal sikre at kommunar, fylkeskommunar og statleg helsemyndigheit set i verk tiltak og samordnar verksemda si i folkehelsearbeidet på forsvarleg vis. Lova skal legge til rette for eit langsiktig og systematisk folkehelsearbeid</p> <p>Folkehelsetenking er relevant for alle, frå før me vert fødd (høve under svangerskapet) til etter at me døyr (sorg og meistring hjå etterlatne). Folkehelsa gjeld og i alle fasar av trivnad, sunnheit og sjukdom. Folkehelsearbeid rettar seg mot so vel helsefremming, som førebygging, tidleg intervensjon, og arbeid med etablerte problem (behandling og rehabilitering). Helsefremming er noko av det viktigaste me driv med i eit lokalsamfunn.</p> <p>Helsefremming kan seiast å rette seg mot samanhenger mellom dei ålmenne levekåra og sjansen for at det oppstår risikofaktorar for utvikling av uhelse. Slik kan helsefremming sjåast som å komme føre for førebygging. Førebygging kan seiast å rette seg mot samanhenger mellom risikofaktorar for uhelse og at problem oppstår (sjå figuren under).</p> <p>Rusførebygging blir forankra som ein del av folkehelsearbeidet og dette blir innarbeidd i alle overordna planar og verksemdplanar. Konkrete helseframjande tiltak må innarbeidast i handlingsplanar og budsjett.</p>

	 <p>Område for helsefremmande innsats</p> <p>Område for forebyggjande innsats</p> <p><i>Etter NOU 1991: 10</i></p>
NAV	<p>Nav Aurland har i dag koordinerings- og oppfølgingsansvar for råd, rettleiing og naudsynte hjelpetiltak for rusmiddelmissbrukaren og familien, samt førebyggjande arbeid.</p> <p>NAV skal melde bekymring til barnevernstenesta dersom dei kjem i kontakt med foreldre som har rusmiddelproblem, jf. lov om sosiale tenester</p> <p>NAV samarbeider med, og yter bistand til, arbeidsgjevarar og tilsette slik at sjukmeldte med rusproblem kan koma tilbake til jobben sin. NAV deltek på dialogmøte 1 dersom det er ynskjeleg og har ansvar for å kalle inn til dialogmøte 2 ved behov. Dei disponerer tiltak som arbeidsretta rehabilitering og tilretteleggingstilskot m.m.</p> <p><u>Inntektssikring</u> Dersom det er dokumentert at rusbruken, under behandling, medfører helseproblem for personen, fysisk eller psykisk, kan vedkomande ha rett til sjukepengar eller arbeidsavklaringspengar. Andre kan ha rett på økonomisk stønad til livsopphald. Det gjeld personar som ikkje kan sørge for seg sjølv gjennom arbeid eller ved å gjere gjeldande andre rettar som t.d. trygdeyttingar. Sosialhjelp vert ytt ut frå behovsvurdering og skal sikre livsnødvendige ting som mat, straum og bustad.</p>
Barnevernet	<p>Aurland har interkommunalt samarbeid når det gjeld barnevern med Lærdal kommune. Aurland er vertskommune.</p> <p>Barnevernstenesta skal sikre barn og barnefamiliar rett hjelp til rett tid. Vidare skal tenesta bidra til at born og unge får trygge oppvekstvilkår.</p> <p>Barnevernstenesta samarbeider med andre delar av det offentlege hjelpeapparatet. Tenesta vert gjeve til barn frå 0 – 18 år. I spesielle tilfelle, der ungdomen sjølv ynskjer det, kan tiltak vare fram til 23 år.</p>

	Hovudregelen er at tilsette eller andre, som er bekymra for born sin omsorgssituasjon, melder til barnevernet, og at det er barnevernet si oppgåve å vurdere bekymringa, og om hjelp er naudsynt.
Politiet	Aurland Lensmannskontor har hatt ein periode med lite bemanning, noko som har medført at førebygging har lege noko nede. Framover vil dette endre seg og fokus på førebygging vil verte teken oppatt. Aurland Lensmannskontor har eit samarbeid med Aurland barne – og ungdomskule, Flåm Skule og barnehagane, samt at det er eit samarbeid med NAV og barnevernet. Aurland Lensmannskontor har eit samarbeid med Årdal og Lærdal Lensmannskontor når det gjeld føredrag inn mot skular og barnehagar. Politiet har og innlagt tilfeldige besøk på Aurland Fritidsklubb.

5.2 NYE TILTAK:

	Omtale
Rusmiddelkonsulent	Aurland har oppretta ein prosjektstilling over to år som rusmiddelkonsulent. Dette er eit lågterskeltilbod. Denne stilling må gjerast fast.
Kartlegging	Gjennomføra kartleggingar over rusmiddelbruk i kommunen. (våren 2013) Brukarplan kartlegging (våren 2014). Ny kartlegging 2015.
Aktivitetstilbod	Arbeide mot å få til eit aktivitetstilbod, td. ut i naturen. Målsettinga er å leggja til rette for tilpassa fysisk aktivitet for personar med særskilde behov. Ein ser behovet for at det i planperioden vert oppretta ein frisklivsentrar.
Tverrfagleg samarbeid/ oppretting av tverrfagleg gruppe	Sikte på å auke fagpersonell sin kompetanse for å oppdage problem i ei tidleg fase. Det skal difor opprettast ei tverrfagleg gruppe, som møtast jamleg. Denne gruppa bør samansettast slik: Ruskonsulent, barnevern, helsesøster, skule, klubbleiar og politiet. Gruppa har mandat til å knyta til seg andre fagpersonar.
Tilgang til alkohol	Nulltoleranse når det gjeld alkohol på idrettsarrangement retta mot barn og unge. I tillegg opplæring av skjenkepersonell. Tilbod om gratis opplæring/kunnskapsprøve for alle som skjenker/sel alkohol. Jobbe for eit trygt og triveleg uteliv for alle.
Folkehelseperspektivet:	Ruspolitisk vil eit viktig tiltak vere å få redusert eller fjerna grunnleggande årsaker til at rusmisbruk kan

	<p>oppstå. Årsakene til rusmisbruk kan vere mange og samansette, og bruk av rus som fører til misbruk byrjar gjerne tidleg.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Generell tidleg merksemd og informasjon om risiko og farar ved bruk av rusmiddel • Førebyggande aktivitet, fysisk og psykisk positiv stimulans som reduserar risikoen for bruk og misbruk • Spesifikk oppfølging av grupper og individ med høgare risiko, aldersspesifikk risiko • Merksemd på vegring og fråfall i skulesamanheng, sosial ekskludering og utestenging • Arbeid og aktivitet, sosial inkludering,
--	---

6. OPPFØLGING OG REHABILITERING AV RUSMIDDELBRUKARAR

Aurland kommunen har ansvar for å hjelpa den einskilde til å koma vekk frå uheldig bruk av alkohol og andre rusmidlar. Kommunen har også ansvar for å gi råd, rettleiing og hjelp til vedkommandes familie. Dette i følgje lov om kommunale helse og omsorgstenestelova.

Aurland kommune har tilsett rusmiddelkonsulent i prosjektstilling som i lag med samarbeidspartnarar som NAV, psykiatrisk sjukepleiar, og skal sørge for å gi eit heilskapleg tenestetilbod til kvar enkelte brukar.

Arbeidsmetode:

- Motiverande samtalar
- Mental og kognitiv tenking
- Fokus på fysisk aktivitet

Oppfølging kan bestå av:

Individuelle samtalar, vitjing i heimen, råd, rettleiing, motivasjonsamtalar og tett oppfølging av den enkelte brukar. Det kan vere kartlegging av (behandlings) behov, kartlegging av bruk av rusmidlar, utgreiing av somatisk helsetilstand. Det kan vere par- samtalar, barn- og pårørande arbeid, hjelp til søknad om opphald på psykiatrisk/ rus institusjon, oppfølging før, under og etter innlegging i institusjon.

I tillegg kan det vere trong for rettleiing til for eksempel legebesøk, NAV, arbeid/ arbeidstrening og skule/studie.

- Lågterskeltilbod
- Utarbeiding av oppfølgings- og samarbeidsrutinar på systemnivå
- Legge til rette for eit individuelt tilpassa tenestetilbod og oppfølging for kvar enkelt person som har eit skadeleg bruk av rusmidlar
- Sette fokus på førebyggande tiltak
- Samarbeid med psykiatrisk sjukepleiar, sidan rus og psykiatri ofte heng tett saman
- Tilrettelegging av individuell plan og oppretta ansvarsgruppe for dei som har behov og ynskje om det.

Ruskonsulenten ynskjer og å vere ein samarbeidspartnar, dette for å kartlegge utfordringar, behov og tiltak.

7. SAL – OG SKJENKELØYVE FOR ALKOHOLHALDIG DRIKK

Salsløyve – Alkoholova § 3:

Med sal av alkoholhaldig drikk meinast overdraging av drikk med inntil 4.75 volumprosent alkohol – til forbrukar mot vederlag for drikking utanfor salsstaden. Sal kan berre gjevast på grunnlag av løyve og slikt mynde ligg til kommunestyret. Kommunestyret har vidaredelegert til utval for omsorg, oppvekst og kultur, jf. K- sak 152/12. Generelt løyve kan gjevast for periodar inntil 4 år.

Skjenkeløyve – Alkoholova § 4

Med skjenking meinast sal av alkoholhaldig drikk for drikking på staden. Skjenking skal berre skje på grunnlag av løyve og slik mynde ligg til kommunestyret. Kommunestyret har vidaredelegert til utval for omsorg, oppvekst og kultur, jf. K- sak 152/12. Generelt løyve kan gjevast for periodar inntil 4 år.

Kommunen har med heimel i alkoholova ansvar for kontroll med utøving av kommunale sals- og skjenkeløyve.

Den kommunale kontrollen med sals- og skjenkeløyve er avgjerande for ein god alkoholpolitikk. Kontrollen med korleis løyvet blir brukt, er svært ofte eit effektivt verkemiddel mot dei vanlegaste problema rundt alkoholomsetning, slik som overskjenking, vald og fyll på offentlege stader.

I følgje kommunen sitt delegasjonsreglement har Utval for omsorg, oppvekst og kultur fått delegert mynde å tilbakekalla sals- og skjenkeløyve, jf. lova § 1-8, mens det er delegert til rådmannen å gje åtvaring ved brot på lova eller forskrift som vert avdekka ved kontrollar.

Aurland kommune har inngått avtale med Trygg 24 om gjennomføring av kontrollar i kommunen.

Skjenkereglar:	<p>Kommunen har ingen tak når det gjeld tal sals- og skjenkeløyve. Kommunen har vedteke utvida sals- og skjenketider, sett i forhold til det som er normaltider i lova.</p> <p>Verksemder som har løyve til å skjenkje brennevin, kan skjenke på heile sitt skjenkeområde – både inne og ute.</p> <p>Kommunen vil ikkje gje løyve til alkoholservering ved:</p> <ul style="list-style-type: none">- Stader som er spesielt retta mot barn- Idrettsarrangement
Kontrollmyndet:	<p>Kontroll skal mellom anna:</p> <ul style="list-style-type: none">- Føre tilsyn med at løyvehavarane følgjer alkoholova, vilkåra i løyvet. Kontrollørane i kommunen bør først og fremst leggja vekt på å kontrollera:<ul style="list-style-type: none">○ sals – og skjenketidene○ aldersgrensereglane○ om det blir selt eller skjenkt til tydeleg rusa personar

	<ul style="list-style-type: none"> - rettleia løyvehararane om føresegnene i alkohollova og eventuelle lokale forskrifter - leggja grunnlag for sanksjonar, t.d. inndraging, dersom lov, vilkår eller retningslinjer blir brotne
Salstider: (jf. alkohollova § 3-7 og egne vedtekter)	<ul style="list-style-type: none"> - På vanlege kvardagar mellom kl. 08.00 og kl. 20.00 - På dagar før sun- og helgedagar skal salet slutta kl. 18.00, med unntak av dagen før Kristi Himmelfartsdag. - Påske-, pinse-, jul- og nyårsaftan mellom kl. 09.00 og kl. 13.00 - Sal og utlevering av drikk som nemnt i første ledd skal ikkje skje på sun- og helgedagar, 1. og 17. mai, og på valdagen for stortingsval, fylkestingsval, kommunestyreval og folkeavstemning vedtatt ved lov.
Skjenketider:	<ul style="list-style-type: none"> - Den generelle skjenketida for brennevin i Aurland kommune vert sett til kl. 01.00. - Den generelle skjenketida for øl og vin vert fastsett til kl. 02.00. - Den generelle skjenketida for skjenking ute vert fastsett til kl. 01.00. <p>Dersom opningstida for eit særskilt høve vert utvida til etter kl. 01.00 får rådmannen fullmakt til å gje skjenkeløyve for øl, vin og brennevin til det same høve.</p>

8. GJENNOMFØRING OG OPPFØLGING AV PLANEN

	Ansvar	2013	2014	2015	Kommentar:
Kompetansebehov	Rådmannen		Innanfor gjeldande budsjett		
Rutinar eller system for å fylgje opp planen	Rådmannen				Viktig at planen vert fylgd opp, og at det er utvikling og framdrift i høve dei tiltaka som er presentert.
Oppretting av tverrfagleg gruppe	Rådmannen	2013			Utvikla ein samarbeidsarena mellom skule, helsesystem, barnevern, politi, klubbleiar og ruskonsulent.
Oppretting av stilling som helse- og treningsterapeut	Rådmannen og NAV		Budsjett/ ev. pr.midler		Målsetting er å legge til rette for fysisk aktivitet for personer med særskilte behov. Søke om prosjektmidler hjå Fylkesmannen,

					Frisklivssentral
Ruskonsulent i 100 % stilling	Rådmannen og NAV				Stillinga vert lagt inn i som fast stilling i økonomiplanen
Evaluering og revisjon av handlingsplanen	Rådmannen og tverrfagleg prosjektgruppe			Innan desember	

VEDLEGG 1.

<p>Ambulerande skjenkeløyve – alkoholova § 4-5:</p>	<p>Løyve til skjenking av brennevin, vin og øl i slutta lag. Med slutta lag meinast at det allereie før skjenkinga startar, er danna ein slutta krets av personar, som samlast for eit bestemt føremål i eit bestemt lokale på skjenkestaden. Det er ikkje tilstrekkeleg at ein før skjenkinga har skrive seg på ei liste eller kjøpt billetter.</p> <p>Dersom det oppstår tvil, må kommunen avgjere om eit selskap kan reknast som slutta lag etter alkoholova sin forstand.</p> <p>Ved løyve til ambulerande skjenking skal det peikast ut ein styrar som er ansvarleg for løyvet jf. 1-7 c første ledd. Det er ikkje krav om bestått kunnskapsprøve. Det er heller ikkje krav om at det skal hentast inn uttale frå politiet og NAV før løyvet vert gitt.</p>
<p>Serverings- og drikkeforbod § 8-9</p>	<p>Det er forbod mot å drikke eller servere alkohol med mindre det føreligg løyve til dette, sjølv om det skjer utan vederlag:</p> <ul style="list-style-type: none">- i lokale der det blir drive serveringsverksemd- lokale som til vanleg er ålment tilgjengeleg for det offentlege- i forsamlingslokale eller andre felleslokale- på anna stad der offentleg møter, fester, utstillingar eller andre tilstellingar finn stad- på gate, torg, veg, i park eller på anna offentleg plass- på skip, fly, tog, buss eller annan innanriks transportmiddel for ålmenta. <p>På stader som nemnd i første ledd, må heller ikkje eigar eller annan ansvarleg oppbevare, servere eller tillate servering eller drikking av alkohol</p> <p>Forbodet mot drikking og servering av alkohol i lokale som nemnd i første ledd nr. 1,2 og 3 gjeld ikkje når eigar, leiar, drivar eller tilsett disponerer lokala til eige bruk i slutta lag.</p> <p>Forbodet mot drikking og servering av alkohol i lokale som nemnd i nr. 2 og 3 gjeld heller ikkje når lokalet vert leigd eller lånt ut til privatperson for ein enkelt bestemt anledning til slutta lag.</p>
<p>Alkoholservering utan løyve § 8-9 3. ledd</p>	<p>Privatpersonar som leigar/lånar eit lokale kan servere alkohol ved særskilt løyve eller slutta lag. Lova sitt utgangspunkt er at all servering av alkohol mot vederlag krev løyve, medan servering utan vederlag normalt er tillat utan løyve.</p> <p>Det er berre tilgang til alkoholservering utan løyve ved slike private arrangement når utleigar /lånar eller hans /hennar representantar ikkje er involverte i arrangementet på nokon anna måte enn å stille lokalet til rådvelde, og der leigetakar bringar med sine eigne drikkevarer.</p> <p>Dersom utleigar/ utlånar står for innkjøp eller servering av mat eller drikke, vil det krevje løyve, sjølv om dette blir gjort utan vederlag. Det krev også løyve dersom eit utanforståande firma</p>

	<p>står for innkjøp eller servering av både mat og alkohol. For at alkoholservering skal kunne skje utan løyve må dei alkoholhaldige varene alltid skaffast av privatpersonen sjølv, på sama måte som ein hadde gjort ved ein fest heime. Hensikta er å gje privatpersonar høve til å ha arrangement som eit private selskap/fest, der eige stove blir for lite og det er trong for eit større lokale.</p>
<p>Definisjon på ”slutta lag”</p>	<p>Slutta lag vert å forstå slik at det før skjenkinga startar, er danna ein slutta krets av bestemte personar som samlast for eit bestemt formål i eit bestemt lokale på skjenkestaden. Kretsen av personar må ikkje vera open for utanforståande. Det er ikkje tilstrekkeleg at man før skjenkinga startar, skriv seg på ei liste eller kjøper billetter, sjølv om tal gjester er avgrensa. Initiativet må vanlegvis koma frå andre enn skjenkestaden sjølv. Klubbar og liknande med avgrensa medlemskap vert ikkje i seg sjølv rekna som slutta lag og heller ikkje vanlege medlemsmøte i foreiningar.</p> <p>Eksempel: Fest, der invitasjon skjer gjennom sosiale media eller liknande, og der festdeltakarar kjem til etter kvart, vert ikkje definert som slutta lag etter lova.</p>
<p>Melding frå publikum om brot</p>	<p>Dersom det kjem inn melding til kommunen om mogeleg brot på sals- og skjenkeløyve frå publikum, skal denne meldinga vidareformidlast til dei som utfører kontrollen for kommunen. Kontrolløren skal ta dette opp med løyvehavar så snart som råd.</p>

VEDLEGG 2.

RETNINGSLINER FOR REAKSJONAR NÅR VILKÅR FOR OMSETNING AV ALKOHOLHALDIGE VARER VERT BROTNE

§ 1

Når det vert avdekka brot på reglar for sal- eller skjenking av alkohol, eller anna regelverk som har samanheng med alkohollova sitt føremål, skal administrasjonen straks leggje saka fram for utval for omsorg, oppvekst og kultur, som er kontrollutval.

Rådmannen har delegert mynde til å gje åtvaring ved brot på lova eller forskrift som vert avdekka ved kontrollar. Dette kan vere mindre brot som td. brot på reklameforbodet, manglande tilbod på alkoholfri drikke eller drikking av medbrakt alkohol på skjenkestaden. Ved fleire slike åtvaringar i løyveperioden vert saka lagt fram for politisk utval, for vurdering av strengare reaksjon.

§ 2

Følgjande reaksjonar skal kunne gjevast:

1. For første gongs brot på reglar for overskjenking og om tidsgrenser for skjenking av øl, vert det vurdert inndraging av løyvet frå ein dag til 3 månader
2. Ved første gongs brot på reglar om sal eller skjenking til mindreårige og om mindreårig si deltaking i sal eller skjenking av alkoholvarer, vert det vurdert inndraging av løyvet frå to veker til eit år.
3. Ved fleire gongers brot og/eller ved særleg alvorleg brot på regelverket, skal inndraging normalt skje for resten av løyveperioden
4. Ved brot på føresegner gjeve i, eller i medhald av andre lover, når føresegnene har samanheng med alkohollova sitt føremål, vert det vurdert inndraging tilsvarande som i pkt. 1 og 2.
5. Ved manglande innbetaling av alkoholavgift, eller dersom løyvehavar let vera å etterkoma eventuelt oppmoding frå kommunen om å senda inn inntektsoppgåve for alkoholomsetnad som berekningsgrunnlag for avgift, vert løyvet vurdert inndrege til avgift vert betalt

§ 3

Elles gjeld retningslinene for kontroll med skjenking av alkoholvarer og sakshandsamingsreglar i forvaltningslova og i forskrift om omsetning alkoholhaldig drikk m.v. kap. 9

Kontrollverksemda skal føregå på følgjande måte :

- Minst ein gong i året skal kontrollørane informera skjenke- og salsstaden anten skriftleg eller munnleg om det regelverket som gjeld

- Kontrollverksemda forpliktar seg til kvart år å ha eit møte med kontrollnemnda i kommunen for å informera om erfaringar med kontrollarbeidet
- Det skal gjennomførast kontroll ved alle sals- og skjenkestader årleg. Kommunen har i perioden bestemt at det skal gjennomførast inntil 6 kontrollar i året for kvart løyve.
- Minst fire av kontrollane skal leggjast til dagar og tidspunkt då ein kan venta at det er auka aktivitet m.o.t. sal og skjenking
- Etter kvar kontroll skal det skrivast rapport om resultatet av kontrollen til kontrollnemnda i kommunen

